

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора,
дійсного члена (академіка) НАПН України,
Спіріна Олега Михайловича

на дисертацію Шевчука Бориса Вікторовича
**«Теорія і практика проєктування віртуального освітнього середовища
інформатичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання»**,
подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті

У сучасних умовах цифровізації освіти, активного розвитку віртуальних і хмаро орієнтованих технологій, систем управління навчанням, засобів аналітики освітніх даних та інструментів підтримки синхронної й асинхронної взаємодії особливої актуальності набуває проблема науково обґрунтованого проєктування віртуального освітнього середовища інформатичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Йдеться не лише про добір окремих цифрових сервісів, а про створення цілісної педагогічної системи, здатної забезпечити інтеграцію змісту, засобів, форм організації навчання, управління освітнім процесом та оцінювання результатів підготовки майбутніх фахівців.

Саме тому дисертаційне дослідження Шевчука Б.В., присвячене теорії і практиці проєктування віртуального освітнього середовища інформатичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, є актуальним, своєчасним і таким, що має істотне значення для подальшого розвитку теорії та методики використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Детальне ознайомлення з дисертацією та рефератом дає підстави стверджувати, що автор коректно визначив науковий апарат дослідження, належним чином обґрунтував актуальність теми, виявив суперечності, сформулював мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, а також послідовно реалізував логіку наукового пошуку. Достатній рівень обґрунтованості результатів забезпечено використанням

комплексу взаємодоповнювальних теоретичних, емпіричних і статистичних методів, а також широкою експериментальною базою.

Дисертація має цілісну, логічно вибудовану структуру. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. У першому розділі висвітлено теоретичні основи віртуалізації інформатичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, здійснено аналіз наукових підходів до розуміння віртуального освітнього середовища, відкритої освіти, цифрової трансформації та зарубіжного досвіду. У другому розділі обґрунтовано концептуальні засади проєктування середовища, методологічні підходи, необхідні й достатні умови його створення, а також розроблено структурно-функціональну модель. Третій розділ присвячено системі проєктування віртуального освітнього середовища, педагогічному дизайну, управлінню освітнім процесом, програмно-інструментальним засобам та безпековим аспектам. У четвертому розділі представлено практичну реалізацію середовища, зокрема базового цифрового середовища SmartUDU, а в п'ятому — організацію та результати педагогічного експерименту.

Наукова новизна одержаних результатів. До найбільш вагомих результатів дослідження слід віднести обґрунтування концепції та розроблення структурно-функціональної моделі віртуального освітнього середовища інформатичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання; уточнення змісту й співвідношення понять «віртуальне навчальне середовище» і «віртуальне освітнє середовище»; визначення й теоретичне обґрунтування поняття інформатичної компетентності педагога професійного навчання та чинників її формування; розроблення системи критеріїв, показників і рівнів сформованості відповідної компетентності; обґрунтування педагогічного дизайну, організаційно-технологічного наповнення й безпекових вимог до функціонування такого середовища.

Заслуговує на відзначення те, що автор розглядає віртуальне освітнє середовище не як сукупність окремих цифрових сервісів, а як інтегровану педагогічну систему, у межах якої поєднано цільовий, організаційно-

технологічний, управлінський і результативно-критеріальний блоки. Науковий інтерес становить також розроблена модель системи проєктування ВОС, побудована за логікою аналітико-прогностичного, концептуально-модельного, компонентно-проєктувального, технологічно-реалізаційного та моніторингово-діагностичного етапів.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значущість дисертації полягає в тому, що її результати доведено до рівня конкретних методичних і технологічних рішень. Автором створено та апробовано віртуальне освітнє середовище SmartUDU, що інтегрує LMS Moodle, сервіси Google Workspace for Education, Microsoft Teams, онлайн-засоби комунікації та створення інтерактивного контенту. Запропоновані в роботі підходи, моделі, критерії та навчально-методичні матеріали можуть бути використані у професійній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання, у системі підвищення кваліфікації викладачів, під час розроблення електронних курсів та вдосконалення цифрової інфраструктури закладів вищої освіти.

Позитивної оцінки заслуговує широка апробація результатів дослідження та достатньо повне їх висвітлення в наукових публікаціях автора. Основні положення дисертації відображено в колективних монографіях (два розділи), одному навчальному та сімох навчально-методичних посібниках, 26 наукових статтях, у тому числі 19 у фахових виданнях та 7 у виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах, а також 51 публікація у матеріалах конференцій різного рівня.

Відповідність змісту реферату основним положенням дисертації. Реферат загалом адекватно відображає основні положення дисертації, її структуру, логіку дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Основні висновки, подані у рефераті, корелюють зі змістом рукопису дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, варто зазначити низку дискусійних положень і висловити окремі побажання:

1. Аналіз вітчизняного і зарубіжного досвіду проєктування та використання віртуальних освітніх середовищ, поданий у підрозділі 1.4 (с. 123–152), є змістовним, однак потребував би більш виразного окреслення критеріїв добору країн, університетів і моделей для порівняння, а також чіткішого визначення того, які саме елементи цього досвіду можуть бути безпосередньо перенесені в український контекст професійно-педагогічної освіти.

2. У підрозділі 3.4 та частково у підрозділі 4.4 здійснено корисний опис функціональних можливостей Moodle, Google Workspace, Microsoft Teams, Zoom, BigBlueButton та інших засобів. Проте доцільно було б не обмежуватися переважно описовим порівнянням, а визначити систему критеріїв, показників і вагових коефіцієнтів їх добору та на цій основі більш переконливо обґрунтувати саме запропоновану конфігурацію середовища.

3. Практична реалізація ВОС SmartUDU, висвітлена передусім у підрозділах 4.1–4.2 (с. 346–367), є вагомим результатом дослідження. Разом з тим варто було б чіткіше відмежувати власне авторські розробки дисертанта від тих інституційних, платформних чи сервісних рішень, які були адаптовані, налаштовані або інтегровані в межах уже наявної цифрової інфраструктури університету.

4. У роботі паралельно використовуються поняття «інформатична компетентність», «цифрова компетентність», «інформаційно-комунікаційна компетентність». Хоча така термінологічна взаємодія частково пояснюється предметом дослідження, доцільно було б чіткіше показати межі, перетини та ієрархію цих понять, особливо в контексті розробленого критеріального апарату.

5. Безпековий блок дисертації, представлений у підрозділі 3.5 «Безпека віртуального освітнього середовища інформатичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання» (с. 328–341), є актуальним і змістовним, однак в умовах сучасних викликів доцільно було б ширше висвітлити питання захисту персональних даних, політик доступу, управління цифровою ідентичністю користувачів, а також використання інструментів штучного

інтелекту з позицій академічної доброчесності та етичного супроводу освітнього процесу.

Висловлені зауваження не знижують загальної високої оцінки виконаного дослідження, мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер та можуть бути враховані автором у подальшій науковій роботі.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Шевчука Бориса Вікторовича «Теорія і практика проєктування віртуального освітнього середовища інформатичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання» є самостійним, завершеним, цілісним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають істотне значення для розв'язання важливої наукової проблеми загальнонаціонального значення в галузі інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням, обґрунтованістю та достовірністю одержаних результатів дисертація відповідає вимогам, що висуваються до докторських дисертацій, зокрема пп. 7, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (зі змінами від 19.05.2023, 03.05.2024, 30.07.2025), а її автор, Шевчук Борис Вікторович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
директор Інституту цифровізації
освіти НАПН України

Олег СПІРІН

2 квітня 2026 року